

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus
Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat De Sacramentis, & Censuris

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. I. De Contritione perfecta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40650

quia idcirco requiritur confessio specifica, & numerica mortalium, in quantum aliter non posset confessarius formare prudens iudicium de iis, quæ sunt materia necessaria iudicii Sacramentalis; At peccata venialia non sunt materia necessaria, sed solum voluntaria; cum sponte clavibus subjiciantur: ergo sicuti in omnium sententia possumus omittere numerum venialium, ita pariter possumus non explicare illorum species.

Sententia tamen Suarii videtur amplectenda, tum quia est contra praxim Ecclesiæ huiusmodi confessio de solis venialibus in genere; tum etiam quia sequeretur, satis esse dicere, *Peccaavi*, ut posset quis recipere absolutionem; quod est contra Ecclesiæ consuetudinem; tum demum quia debet in confessione apponi materia certa,

si potest apponi; peccatum autem veniale in genere non est materia certa: ergo non licite apponitur, sed debet exprimi species alicujus venialis; Quod si aliquando exprimi non posset, tunc certe veniale in genere esset materia sufficiens.

IV. Quæritur deinde, an imperfectiones (qualis est, verbi gratia, non correspondere divinis inspirationibus) sint materia confessionis?

Respondeo, laudabile esse, illas in confessione aperire, tum ut absolvatur culpa aliqua venialis, quæ sæpissime tales imperfectiones comitatur; tum ut plenior habeatur a Confessario notitia pœnitentis, & sic melius dirigatur. Cæterum, si culpa illæ omnino carerent, procul dubio non essent materia sufficiens confessionis.

Q U Æ S T I O III.

De prima parte materiæ proximæ hujus Sacramenti, quæ est dolor.

Certum est ex Trident., ad valorem Sacramenti pœnitentiæ requiri, ut constitutum illius, dolorem de peccatis, cum proposito non peccandi de cætero. Quoniam autem dolor vel est perfectus, & dicitur contritio, vel imperfectus, & dicitur Attritio, ideo de utroque seorsim agendum, inquirendo, Quinam dolor requiratur ad justificandum impium, tam extra, quam intra Sacramentum? Et quinam requiratur ad remissionem venialium? Ac demum de proposito ad hoc Sacramentum requisito multa inquiremus.

ARTICULUS I.

De Contritione perfecta.

- I. Perfecta contritio quid sit?
- II. Num debeat contritio amorem Dei includere, ut justificet?
- III. An possit justificare contritio concepta ex alio motivo a Charitate, dummodo aliquod Attributum divinum attingat immediate?

- IV. Num justificet amor Dei super omnia, includens solum virtualiter dolorem peccatorum?
- V. Num contritio justificans debeat esse dolor singulorum peccatorum in individuo?
- VI. An peccator post peccatum commissum debeat statim contreri?
- VII. Quamdiu possit peccator citra novam culpam contritionem differre?
- VIII. Num teneatur ad contritionem ante-

requam annus elabatur, qui toto anno non habuit copiam Confessionarii?

I. **Q**uæritur primo, Quid sit contritio perfecta; & quodnam eius motivum?

Respondeo, esse detestationem, ac dolorem de peccato commisso supra omne odibile, in quantum est offensa Dei summe dilecti, cum proposito non peccandi de cætero. In quo differt a contritione imperfecta, seu ab attritione, quæ est detestatio, ac dolor de peccato, vel propter timorem gehennæ, vel propter amorem gloriæ, vel propter turpitudinem ipsam peccati animam commaculantis, vel deum juxta probabilissimam opinionem, propter timorem mali temporalis, puta febris, suspendii, &c. prout tamen a Deo culparum vindice infligendi, vel inflicti; ita ut ex hoc motivo dolor induat supernaturalitatem requisitam, ad hoc ut attritio cum Sacramento iustificet, ut dicemus articulo sequenti.

Dixi, contritionem esse detestationem simul, ac dolorem, quia sola detestatio, qualis est in Beatis sine dolore de peccato non fert contritionem definitam a Trident. sess. 14. cap. 4.; Quamvis posita cognitione de peccato trahente detestationem, non possit naturaliter in nobis non subsequi dolor.

Dixi etiam, supra omne odibile, non quidem intensive, sed appetitative, quatenus non debet homo cum ea maxima intensioe dolere, quam potest homo hic, & nunc exhibere, ut volebat Adrianus in 4. quæst. 2. de Pœnitentia; Nec debet esse cum majori intensioe dolor de peccato, quam sit dolor de aliis rebus, ut putabat Sotus; quia hæc maxima intensio de dolore est difficillima, nec a Sanctis Patribus, aut Conciliis, vel Scripturis

requiritur; neque ratione suadetur; quia major, vel minor intensio est contritioni accidentalis, nec variat rationem formalem contritionis, quæ desumitur ab objecto formali: Quare contritio debet esse dolor de peccato supra omne odibile appetitative; quia debet esse perfecta conversio ad Deum; Non est autem perfecta conversio ad Deum, nisi Deum appetiet, & præferat omnibus rebus, ut magis doleat de amissione Dei, quam alterius boni.

Neque dicas: Michææ 1. habetur: *Dole, quasi parturiens*; Et in Evangelio dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde*: ergo ad contritionem requiritur intensio maxima doloris de peccato, ac amoris erga Deum offensum.

Nam respondeo, intensioem doloris, & amoris quoad ejus fieri potest maximam nobis non præcipi, sed de ea dari dumtaxat consilium; & solum præcipi dolorem in specie perfectissimum, scilicet supra omne odibile appetitative; non per comparisonem formalem, sed solum virtualement, seu cum tali adhesionem summo bono, ut si quodcumque aliud bonum creatum offerretur, ejus amissio præferretur amissioni summi boni. Quod protestabatur Apostolus per illa verba ad Romanos 8. *Quis nos separabit a Charitate Christi, tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas? &c. certus sum, quia neque mors, neque vita, &c. poterit nos separare a Charitate Dei*. Hæc autem prælatio Dei ad omnia creata etiam si sit remississima, adhuc satis est ad destruendum peccatum; non secus ac peccatum, per quod creatura præfertur Deo, etiam si sit remississimum, satis est ad destruendam omnem gratiam.

Hic autem prudenter advertunt Theologi, comparisonem, & prælationem hanc Dei ad omnia creata non

non solum sufficere, quod sit virtualis tantum, & implicita, sed etiam infirmioribus consulendum, ut abstineant ab explicita, & formali comparatione. Quare si peccatori ad peccata pronissimo, dum conteritur, menti occurrat, Quid faceres in tali, vel tali occasione infamiae, aut mortis subeundae ad vitandum peccatum? consulendum est, quod respondeat, In gratia Dei fiderem, quod peccatum vitarem potius, quam infamiam, aut mortem; etiamsi firmissime credat, quod spectatis propriis viribus peccaret potius, quam cederet infamiae, aut morti; hæc enim firma credulitas est solum actus intellectus, non voluntatis, & ideo non est actus demeritorius; Contra vero fiducia illa in Deo est actus voluntatis, & meritorius.

II. Quæritur secundo, An contritio, quæ est dolor de peccato, in quantum est offensa Dei summe dilecti, debeat, præter dolorem, includere amorem Dei super omnia, ut possit extra Sacramentum justificare?

Respondeo, & dico primo, dolorem de peccato sine amore Dei super omnia, sive explicito, sive saltem implicito incluso in contritione, non esse sufficientem ad justificandum extra Sacramentum. Ratio est, tum quia Deuteronomii 4. habetur: *Cum quaesieris Dominum Deum tuum, invenies eum, si tamen ex toto corde tuo quaesieris eum.* Ubi ostenditur, quod dolor peccatorum debeat esse ex motivo nobilissimo, & proficisci ex corde, quod totum feratur in Deum per amorem; ita ut qui dolet de peccato, doleat de illo propter malum, seu offensam amati, non propter malum proprium; seu dolere debet de culpa, quia Deo displicuit, non quia sibi nocuit: Tum etiam quia justificatio impii fert amicitiam cum Deo: ergo ultima dispositio ad justificatio-

nem debet esse ex parte impii amor Dei: Cum enim non possit peccator reddere Deo condignam satisfactionem pro peccato commisso, par fuit, ut exigeret ab illo Deus tamquam dispositionem ad amicitiam gratis illi dandam, perfectissimum actum, quem potest peccator elicere, scilicet dolorem perfectissimum, & amorem Dei super omnia.

Dico secundo, probabilis est sententia docens extra Sacramentum ad justificationem requiri amorem Dei super omnia formalem, & explicitum: Quicquid sit, an contritio sit etiam amor Dei super omnia formalis, ut putat Vasq., an solum virtualis, ut putat Suarius?

Probat, quia Scripturæ exigunt ad justificationem amorem Dei; præsertim Joan. 1. aperte habetur; *Qui non diligit, manet in morte*: At Scripturæ interpretandæ sunt in proprio sensu, si commode fieri potest: ergo verus, & proprius, formalis, & explicitus actus amoris Dei requiritur ad justificationem, & non satis est amor virtualis inclusus in contritione: Sicut cum exigitur ad salutem fides a Scripturis, exigitur fides formalis, non virtualis, quæ v. g. includitur in actu doloris supernaturalis, dum quis simul veniam petit a Deo, & justificationem ex ejus misericordia expectat, ut ostendimus in expositione primæ Thesæ ab Alex. VII. proscriptæ.

Dico ultimo; Non est improbabilis sententia docens veram contritionem, continentem solum virtualiter amorem Dei super omnia, juxta sententiam Suarii, sufficere ad justificationem.

Quod contritio contineat amorem Dei saltem virtuales, probatur facile; Nam per dolorem de offensa Dei super omne odibile peccator complacentiam habet de ipso Deo, cujus offensam, ac malum odit: ergo saltem virtualiter Deum amat.

Quod

Quod autem hujusmodi amor virtualis inclusus in contritione sine novo formalis amoris actu sufficiat ad justificationem etiam extra Sacramentum, colligi videtur ex Scripturis: Nam Psalm. 31. habetur: *Dixi, confitebor adversum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti, &c.* Ezechiel. 3. *Si converterit se peccator ab iniquitate sua &c.* Et 2. Regum 22. Davidi dicenti, *Peccavi Domino*, respondetur, *Dominus quoque transulit peccatum tuum*: ergo contritio sine novo amoris actu satis est ad justificationem.

III. Dubium est, An sit vera contritio sufficiens ad justificationem illa, quæ concipitur ex motivo alterius virtutis a charitate, dummodo Deum respiciat? Verbi gratia, si quis ex motivo gratitudinis doleat de peccato, quatenus offensa Dei Benefactoris; vel ex motivo obedientiæ doleat de peccato, ut offensa Dei supremi Legislatoris; vel ex motivo religionis, aut justitiæ doleat de peccato, quatenus offensa Dei summe adorabilis, & summum jus habentis, ne offendatur? Nonnulli apud Suar., & Lugo probabiliter affirmant: Communis tamen sententia (a qua in re tanti momenti non est recedendum) docet veram contritionem esse ex solo motivo charitatis; scilicet, quia peccatum est offensa Dei summe boni, & amabilis; in quo dolore virtualiter saltem amor includatur ratione talis motivi: Quod probatur tum ex Scripturis: Nam Joan. 3. habetur: *Qui non diligit, manet in morte*: Et 1. ad Corinth. 3. *Sine Charitate nihil sum*: Tum ex ratione adducta, quia dispositio ad amicitiam cum Deo debet congruenter esse amor Dei, juxta illud prologium: *Vis ut ameris? Ama*. Practice tamen in dolore de offensa irrogata Summo Benefactori ex motivo gratitudinis debita videtur includi saltem implicite aliquis amor erga ta-

lem Benefactorem. Idemque dicas de eo, qui dolet ex motivo aliorum Atributorum Dei.

IV. Quæritur tertio, An sicut ad justificationem extra Sacramentum sufficit contritio includens saltem virtualiter amorem Dei super omnia, ita pariter sufficiat solus amor Dei super omnia includens virtualiter contritionem?

Respondeo, certum esse primo, in Sacramento pœnitentiæ requiri dolorem formalem, nec satis esse dilectionem Dei super omnia sine formali dolore ad illud recipiendum. Ratio est, quia ex Trident. dolor constituit Sacramentum pœnitentiæ, non secus ac ablutio Sacramentum Baptismi: ergo sicut requiritur ablutio formalis, & vera, non virtualis, ac metaphorica ad Baptismum; ita ad Pœnitentiæ Sacramentum constituendum formalis pariter dolor requiritur.

Certum est secundo, ad justificationem extra Sacramentum requiri etiam aliquem dolorem de peccato commisso: Constat ex Trident. sess. 14. cap. 4. ubi post definitam contritionem ait: *Fuit autem omni tempore necessarius hic contritionis motus ad impetrandam veniam peccatorum*. Et constat etiam ex Scripturis: Nam Lucæ 13. habetur: *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis*. Nec satis esse ad justificationem solum amorem sine dolore, seu pœnitentia, expressius constat ex aliis Scripturæ locis. Nam Deuteronomii 4. habetur: *Cum quaesieris Dominum Deum tuum, invenies eum; si tamen ex toto corde tuo quaesieris eum, & ex tota perturbatione animæ tuæ: ubi ly ex toto corde significat perfectam dilectionem, & ly ex tota perturbatione denotat perfectam contritionem requisitam ad justificationem.*

Certum est tertio, in amore Dei super omnia includi virtualiter dolorem

rem peccatorum; non secus ac in perfecta contritione includitur saltem virtualiter dilectio Dei. Ideo enim in contritione continetur virtualiter amor Dei; tum quia qui odit offensam, & malum alicujus, complacentiam quandam habet circa talem personam, & sic virtualiter amat illam; Tum etiam quia ex odio offensæ erga aliquam personam facile trahitur amor illius; Atqui eodem modo qui amat aliquem, habet displicentiam quandam de offensâ, & malo illius, & ex amore erga aliquam personam facile trahitur displicentia, & detestatio offensæ illius; præsertim si talis offensâ menti occurrat: ergo sicut contritio perfecta est etiam amor Dei virtualis; ita e converso amor Dei formalis est virtualis contritio.

Dubium itaque est, Utrum contritio virtualis inclusa in amore Dei super omnia sufficiat ad justificationem extra Sacramentum sine formali dolore peccatorum?

Dico primo, probabile est non sufficere. Probatur, quia in loco adducto Deuteronomii 4. quæri debet Deus, tum ex toto corde, tum etiam ex tota perturbatione animæ. Et Ezechiel. 18. habetur: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, vita vivet.* Unde sequitur, quod vita non vivet, nec justificabitur sine dolore. Quod autem dolor ab his Scripturis requisitus debeat esse dolor formalis, & non satis sit dolor virtualis inclusus in amore Dei super omnia, ostenditur; quia Scripturis tribuendus est proprius sensus, cum commode potest; & ideo quando a Scripturis exigitur fides ad salutem, intelligendæ sunt de fide formali, non virtuali; ut supra diximus numero secundo.

Confirmatur, quia August. hæc habet: *Peccatores non possunt peccata sua redimere, nisi dolorem senserit animus,*

qui peccavit: hoc enim iustum est, ut qui contra rationem gavisus est, secundum rationem patiatur merorem. Et sane, ut docet Philosophus 2. Ethic. 2., nemo peccat, nisi ut sequatur voluptates, & fugiat tristitias: omnis autem curatio facienda est naturaliter per contraria: ergo cum pœnitentia statuta sit a Deo, ut medicina peccati, debuit esse formaliter dolorosa, ut morbis mederetur.

Advertendum tamen hic est, quod si dilectio Dei sit plena, & perfecta super omnia, & occurrat menti peccatum commissum, connaturaliter subsequatur dolor. Unde peccator non tam debet esse sollicitus de dolore formali, quam de perfectione amoris. Imo addo, quod si posita dilectione Dei super omnia, occurrat menti peccatum, & simul advertatur ad obligationem doloris formalis, impossibile est, quod dolor formalis non consequatur; quia impossibile est velle finem efficaciter, & nolle media necessaria: Atqui diligens Deum super omnia vult efficaciter illi complacere; ergo non potest illi displicere non ponendo dolorem peccati commissi, ad quem teneri habet advertentiam.

Dico secundo: Non est improbabilis etiam sententia opposita sustinens, quod qui recordatur peccati commissi, & diligit super omnia Deum, justificetur etiam sine contritione formali, si non advertat ad obligationem dolendi.

Probatur, quia videtur maxime congruere divinæ bonitati, ut cum committitur dolor sine culpa, tunc contentus sit Deus amore perfecto, in quo dolor virtualiter continetur: Præsertim quia Deus Proverbiorum 8. dicit: *Ego diligentes me diligo.* Et in Evangelio: *Si quis diligit me, ad eum veniemus;* Et 1. ad Timoth. 1. dicitur Charitas esse finis præ-

præcepti, & vinculum perfectionis. Unde qui habet charitatem perfectam, videtur esse in ultimo ex mediis, quæ nobis præcipiuntur ad salutem: atque adeo videtur sola dilectio ad justificationem sufficere.

Confirmatur, quia propositio 32. Baii damnata dicebat, *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non semper est conjuncta cum remissione peccati.* Atqui charitas, quæ est plenitudo legis, non requirit dolorem in eo, qui memor peccati commissi non advertit ad obligationem dolendi: ergo charitas in tali casu sine dolore formaliter justificat. Quod si homo memor peccati putaret obligari ad dolendum, certe sine dolore non justificaretur; quia non satisfaceret huic obligationi putatæ: Si tamen diligens Deum super omnia non sit memor peccati jam obliti, probabiliter per solam charitatem, ut diximus, justificaretur.

Dico ultimo, quamvis probabile sit, ad justificationem sufficere tam solam contritionem includentem virtualiter amorem Dei super omnia, quam solum amorem includentem virtualiter contritionem; nihilominus expedit, ut peccator ad utrumque actum, amoris, & doloris, conetur; præsertim in mortis articulo. Ratio est, quia alterutrum sufficere, speculative tantum loquendo, est probabile, & peccator debet in eo præsertim articulo adhibere media certissima ad salutem, & non solum probabilia, & minus certa. Utrum autem ad hoc teneatur sub mortali, constabit ex dicendis articulo sequenti.

V. Queritur quarto, an ad perfectam contritionem requiratur, ut homo de singulis peccatis in particulari doleat, sicut debet in Sacramento singula peccata in particulari manifestare? Et an saltem ad perfectam con-

Pars VI.

tritionem requiratur, quod dolens post exactum examen memoriam habeat distinctam singulorum peccatorum, juxta sententiam Cani, Soti, Medinae, & aliorum?

Respondeo cum D. Th., & communi Doctorum negative. Debet quidem dolor esse de omnibus peccatis; ad quod sufficit, ut peccator doleat ex motivo universali; quia scilicet peccatum est offensa Dei summe boni; quo posito, virtualiter omnia peccata detestatur; non debet tamen singula in particulari detestari; imo nec de singulis memoriam, aut recognitionem habere; cum hujusmodi memoria nec exigatur necessitate præcepti, quod nusquam extat; neque necessitate medii, quia aliter sequeretur, quod si quis perfecte dolens de peccatis omnibus in confuso statim moreretur, salvari non posset.

Neque dicas, in Scriptura exigi omnium peccatorum recogitationem: Nam Isaïæ 38. habetur: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anima mea:* Et Ezechiel. 18. *Si impius fecerit penitentiam ab omnibus peccatis suis, & fecerit iudicium, (id est examen, & inquisitionem peccatorum) vita vivet, & non morietur.*

Nam Vasq. optime respondet, Isaïam tantum velle, id fieri esse valde utile ad contritionem excitandam; non autem necessarium. Et Ezechielem velle, ut impius faciat iudicium, id est recte judicet in causa proximi, vel ut reddat proximo, quod debet.

Oppones: Nisi contritio sit dolor de singulis peccatis in particulari, sequeretur, quod posset quis dolere de aliquo peccato ex motivo universali, quia scilicet peccatum est offensa Dei summe dilecti, quin eatenus doleret de omnibus peccatis, & sic per veram contritionem non justificaretur. Sequela est absurda: ergo.

F

Pro-

Probatur sequela, quia universum potest quis amare obiectum formale amore imperfecto, & sic unum obiectum materiale amare, non aliud: Verbi gratia, potest quis ex amore misericordiae misereri uni pauperi, non alteri; & ex motivo iustitiae vel re restituere decem, non centum; ergo potest pariter quis ex motivo Dei dilecti detestari unum peccatum, verbi gratia furti, non reliqua.

Respondeo, contritionem, ut sit sufficiens ad justificationem, debere esse de omnibus peccatis, non tamen in particulari, sed saltem in confuso. Quare si posset quis odio habere unum peccatum ex motivo universali, quia est offensa Dei, quin simul virtualiter odio haberet omnia peccata, quae sunt pariter offensa Dei; (sicut potest quis ex motivo misericordiae universali misereri uni pauperi, non alteri; & sicut potest quis detestari mortale, quia est gravis offensa Dei, quin simul virtualiter detestetur per talem actum peccata venialia) de quo disputant Theologi, certe talis contritio, quae non esset de omnibus peccatis commissis, non sufficeret ad justificationem.

VI. Quæritur quinto, An peccator teneatur statim post peccatum commissum elicere actum contritionis, vel attritionis cum Sacramento?

Affirmat Gulielmus Parisiensis, & Argentina, tum ob auctoritatem scripturae dicentis Ecclesiast. 5. *Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem*: Et cap. 21. *Quasi a facie colubri fuge peccatum*: a facie autem colubri statim est fugiendum: Tum ob rationem; quia qui alteri intulit injuriam, tenetur statim satisfacere, sicut qui intulit alteri damnum, tenetur statim illud resarcire; ergo qui intulit Deo injuriam per peccatum, statim debet satisfacere, & conteri.

Respondeo equidem cum communi Doctorum apud Lugo, e Con. negative. Ratio est, quia hæc obligatio statim dolendi post peccatum nulla sufficienti ratione probatur; & praxis Ecclesiae videtur esse in contrarium; Nam cum aliquis confitetur, verbi gratia, blasphemiam hebdomadae, seu mensis, aut anni præteriti, quam distulit toto hoc tempore intermedio confiteri, unum peccatum dumtaxat solet reputari; ergo differre poenitentiam per aliquod tempus non est novum peccatum: Quare D. Th. in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 1. ait: *Non est de necessitate salutis corporalis, quod infirmus statim medicum querat, nisi quando necessitas curationis incumbit; similiter est de morbo spirituali.*

Ad auctoritates Ecclesiasticas in contrarium adductas respondeo, cap. 5. laudato Ecclesiasticum inculcare accelerationem poenitentiae ob periculum moriendi in statu peccati; quamvis enim non sit novum peccatum non statim poenitere, est tamen perseverantia in priori peccato; perseverare autem in statu peccati est periculosum. In cap. 31. Ecclesiasticus non loquitur de peccato commisso, sed committendo, a quo debemus fugere, & timere, sicut a facie colubri.

Ad rationem in contrarium adductam nego universaliter antecedens; non enim est semper novum peccatum non reparare statim injuriam, & damnum illatum, cum sæpe differri possit per aliquod tempus; præsertim quando ex dilatione non sequitur novum damnum; & a fortiori, quando per actionem injuriosam nullum de facto damnum est illatum: Verbi gratia, qui frustra conatus est alterius domum, vel segetes comburere, injuriam fecit alteri, sed non intulit damnum, unde nec ad retributionem tenetur, quamvis teneatur ad aliquam satisfactionem pro offensa,

sa, quam tamen non tenetur statim post attentatum facinus exhibere; potest enim sine nova culpa aliquantisper satisfactionem debitori differre: esto si damnum fuerit securum, teneatur, statim ac commode potest, illud refarcire.

VII. Quæritur sexto, quandonam peccator ad contritionem per se obligetur, ita ut illam omittere, sit novum peccatum?

Antequam respondeam, explico terminos: Dicitur obligari per se, & directe peccator ad contritionem, quando ad illam obligatur præcise, quia peccavit, nec potest aliter remissionem obtinere, ut accidebat in lege veteri: Dicitur vero per accidens, & indirecte obligari ad contritionem, quando per illam disponi debet ad rite aliquod agendum, puta ad audiendas Confessiones, vel ad communionem, quando urget necessitas, nec est copia Confessarii: His positis

Directe nunc dico, peccatorem per se obligari ad contritionem in articulo mortis, si non adsit copia Confessarii; quia tunc tenemur facere, quantum in nobis est, ut reconciliemur cum Deo, ejusque gratiam assequamur: Quod si adsit copia Confessarii, etiam in articulo mortis satis esse attritionem cum Sacramento, dicemus articulo sequenti; quamvis ex præcepto charitatis requiratur in articulo mortis amor Dei super omnia, ut nostræ salutis cum omni morali securitate per conjunctionem cum Deo perfectam consulamus.

Extra mortis articulum, si non adsit copia Confessarii, etiam obligatur per se ad contritionem, qui diu perseveravit in peccato. Ita Lug., Suar., & Recentiores communiter contra Durand., Adrian., & alios. Ratio est, quia qui longo tempore sponte perseverat in divina inimicitia, in-

terpretative divinam amicitiam parvipendit, atque adeo graviter peccat. Unde dicit Coninck, eum peccare mortaliter, qui expresse & signate vult differre pœnitentiam usque ad mortem. Quod si extra mortis articulum sit copia Confessarii, quamvis non habeat obligationem contritionis, obligatur tamen ex præcepto Ecclesiæ singulis annis confiteri, & ex præcepto divino non differre diuturno tempore pœnitentiam.

Neque dicas, non posse assignari certum tempus, intra quod peccator ad pœnitentiam teneatur: ergo non tenetur, nisi in articulo mortis.

Nam, concesso antecedente, nego consequentiam; commune enim est multis rebus, quæ pendent ex æstimatione morali, ut non possit assignari certa, & determinata mensura rei, vel temporis. Unde Innoc. XI. solum damnavit quintam propositionem, quæ dicit: *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audeamus*: Et propositionem sextam, quæ dicit: *Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligare præceptum charitatis*: Nec non ultimam, ubi dicitur: *Satis est semel in vita credidisse mysteria fidei*. Nec statuit Pontifex, quo tempore teneamur hos actus elicere; quia non est facile illud statuere: Multi enim apud Suar. putabant, quod singulis diebus festis; multi, quod bis in anno; alii, quod singulis annis; sed certe prudentis arbitrio decernendum est, spectata conditione hominum, ut fufius diximus in expositione primæ thesisi ab Alexandro VII. proscripta.

VIII. Quæritur septimo, An peccator, qui non potest aliquo anno ex defectu confessarii confiteri, teneatur ad contritionem, antequam annus elabatur?

Affirmat Dominicus Soto in 4. dist.

15. q. 2., quia præceptum pœnitendi divinum, quod ex se indeterminatum est, jam ab Ecclesia est determinatum ad singulos annos; Quare si nequeat peccator ex defectu Confessarii illam pœnitentiam agere, quæ ab Ecclesia præcipitur, videlicet suscipiendo Sacramentum, tenebitur agere illam, quando potest, scilicet eliciendo actum contritionis, juxta regulam illam; *Qui non potest quantum debet, solvat quantum potest; & illam aliam; Qui non potest totum, reddat partem, quam potest.*

Respondeo equidem cum Con., & aliis communiter negative: falsum est enim, quod Ecclesia determinarit tempus illud indeterminatum pœnitendi in genere, ad quod obligamur ex divino præcepto: Solum enim determinavit tempus confitendi indeterminatum; cum autem in tali casu sit impossibilis confessio, non videtur peccator teneri ad contritionem: Et ratio ulterior est, quia cum conteri sit aliquid mere internum, non cadit sub præceptum Ecclesiæ, neque ratione sui, & directe, ut patet, neque ratione alterius, & indirecte, hoc est ratione Sacramenti; quia cum satis sit attritio ad Sacramentum suscipiendum, jam contritio non est aliquid, sine quo nequeat valide, aut licite suscipi Sacramentum confessionis, atque adeo non potest cadere in tali casu sub præceptum Ecclesiæ indirecte: Sicut e contra cadit, quando quis memor peccati mortalis, & non habens copiam confessarii, debet aliquid Sacramentum suscipere, aut administrare. Præterquamquod in casu adducto non potest Sacramentum confessionis suscipi; ergo non potest indirecte, seu ratione Sacramenti præcipi ab Ecclesia contritio, quæ est actus mere internus. Verum quidem est, quod præceptum divinum contritionis obliget peccatores ad non differendam

diu, & usque ad mortem pœnitentiam: Hinc tamen non fit, quod impotens aliquo anno suscipere Sacramentum Pœnitentiæ teneatur saltem conteri, quia, ut modo diximus, præceptum illud divinum, spectata diversa hominum conditione, diversemode obligat ad citius, vel serius eliciendam contritionem post mortale aliquod patratum.

Ad regulas adductas, *Qui non potest quantum debet, solvat quantum potest; &c.* Respondeo, eas valere, quando totum, & partes sunt homogenea, seu ejusdem rationis, & differunt solum secundum magis, & minus, non vero quando sunt heterogenea, & dissimilia, ut explicatur in materia de voto. Do exemplum primi casus in jejunio, & secundi in peregrinatione: Si quis ex voto teneatur jejunare quindecim dies, nec potest nisi decem, ex regulis traditis tenetur ad hæc decem jejunia, quia cum res debita sit jejunium, sive ponat decem, sive quindecim, semper ponit jejunium, adeoque rem debitam; Etenim quindecim jejunia a decem solum differunt, quod illa sint plura, quam ista. Contra vero, si quis ex voto teneatur peregrinationis causa Romam contendere, & non possit nisi Cajetam usque ire (quia, verbi gratia, scit in reliquo itinere parari sibi insidias) certe non tenetur ire Cajetam, nec militat regulæ adductæ, *Qui non potest totum &c.* Ratio est; quia ire Cajetam non est peregrinatio Romana, quam vovit, quamvis sit pars itineris, quo itur Romam: Eodem pacto, licet contritio esset pars necessaria Confessionis Sacramentalis, non est tamen confessio; adeoque si peccator conteratur, recte quidem facit, nullo tamen pacto implet præceptum Ecclesiasticum Confessionis Sacramentalis, quod in tali circumstantiâ non tenetur implere,

re, cum nemo ad impossibile teneatur.

ARTICULUS II.

De Attritione Supernaturali.

- I. *Quodnam debeat esse motivum Attritionis Supernaturalis?*
- II. *Num possit esse Supernaturalis attritio, si moveatur ex motivo pœnarum temporalium?*
- III. *Num sufficiat in Sacramento Attritio naturalis, vel que sit putata Supernaturalis?*
- IV. *Quomodo possit dici actus honestus Attritio, que sit detestatio culpa ex motivo pœnarum?*
- V. *Qui odit culpam propter pœnam, nonne magis odit pœnam, quam culpam?*
- VI. *Num attritio ex motivo gehennæ sit peccati detestatio super omnia?*
- VII. *Certumne sit Attritionem cum Sacramento Pœnitentiæ iustificare?*
- VIII. *Utrum in articulo mortis Confessione præmitti debeat Contritio?*
- IX. *Ex eo, quod in Sacramentis conferendis non liceat sequi opinionem probabilem de eorum valore, ommissa tutiore, non sequitur debere confessioni præmittere contritionem. Nec sequitur, quod non possit conferri absolutio cum jurisdictione solum probabili.*
- X. *Quonam pacto dicatur homo in Sacramento ex Attritio fieri Contritus?*

I. **E**X his, quæ diximus in expositione thesibus quinquagesimæ septimæ ab Innoc. XI. proscriptæ constat, ad valide, ac fructuose suscipiendum Sacramentum Pœnitentiæ sufficere Attritionem naturalem, hoc est quæ moveatur a motivo cognito lumine naturali, ut si quis doleat de furto commisso propter suspendium;

Quare hic solum inquirimus de Attritione Supernaturali.

Quæritur autem primo; Quid sit attritio, & unde moveatur?

Respondeo, Attritionem defini a Trident., quod sit dolor de peccato, vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu conceptus.

Dices, non sufficienter a Trident. motiva attritionis assignari; Primo, quia potest quis atteri etiam ex desiderio gloriæ. Secundo, quia esto gehenna, seu pœna æterna, utpote lumine fidei cognita, sit motivum attritionis Supernaturalis; pœnæ tamen temporales non videntur posse esse motivum attritionis; quia nobis obijciuntur lumine naturali, non fidei; Unde actus attritionis ex metu pœnarum temporalium conceptus non est Supernaturalis, sicut requiritur, ut possit cum Sacramento iustificare: Ergo dum dicit Trident. ex gehennæ, & pœnarum metu, verbum illud Pœnarum, est superfluum.

Respondeo, nego antecedens. Ad primum dico, attritionem differre a contritione per hoc quod ista detestatur peccatum ut malum Dei, & quia illi displicet; attritio vero detestatur ut malum proprium peccatoris, & quia sibi nocet. Unde merito attritio dicitur etiam contritio imperfecta, quia non attingit summam peccati odibilitatem, quam potest, quæ est contrarietas cum divina bonitate, quam lædit: Detestatio enim eo est imperfectior, quominus attingit odibilitatem objecti; sicut amor eo est imperfectior, quominus attingit amabilitatem sui objecti: Quare sicut in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquo modo diminuta sunt; contrita vero dicuntur, quæ in particulas minutissimas sunt comminuta; ita cor dicitur per motiva attritionis solum atteri, & imperfecte contereri. Quia ta-

men